

Rapport

Een rapport naar aanleiding van een klacht over het optreden van politieambtenaren van de eenheid Noord-Nederland.

Datum: 30 augustus 2016

Rapportnummer: 2016/079

Aanleiding

Op 26 september 2013 kwam sociaal psychiatrisch verpleegkundige P. van een GGZ-instelling 's ochtends bij verzoeker thuis in verband met een schuld die hij moest voldoen aan zijn zorgverzekeraar. Verzoeker zag het niet meer zitten en zou gezegd hebben dat hij in het bezit was van een vuurwapen en dat hij het wapen zou gebruiken indien dat nodig mocht zijn. Hij zou gedreigd hebben de medewerkers van de zorgverzekeraar en zichzelf iets aan te doen. Mevrouw P. was van mening dat verzoekers psychische toestand zodanig was dat hij moest worden onderzocht door een psychiater. Zij vermoedde dat er mogelijk sprake zou zijn van een gedwongen opname. Om die reden had zij de politie om ondersteuning verzocht. Verzoeker wachtte thuis op de psychiater, maar in plaats daarvan kwam mevrouw P. samen met vijf politieambtenaren om hem over te brengen naar het politiebureau, waar hij door een psychiater zou worden beoordeeld. Verzoeker weigerde mee te gaan, waarna de situatie escaleerde en de politieambtenaren verzoeker met gebruikmaking van geweld overbrachten naar het politiebureau. Op het politiebureau werd verzoeker onwel. Een ambulance heeft hem overgebracht naar het ziekenhuis. Daar heeft hij later met een psychiater gesproken, die oordeelde dat een (gedwongen) opname niet nodig was.

Verzoeker diende bij de politiechef een klacht in over het politieoptreden. De klachtencommissie bracht advies uit aan de politiechef en adviseerde de klacht gegrond te verklaren. De klachtencommissie overwoog daartoe dat het begrijpelijk was dat verzoeker gezien zijn mentale toestand wel bedreigend overkwam maar dat het gevaar, zijn fysieke toestand in ogenschouw nemend, feitelijk erg meeviel. Boos worden is niet strafbaar en de fysieke mogelijkheden van verzoeker waren door zijn ziekte erg beperkt. Het gebruikte geweld kwam de commissie dan ook overdreven voor. De dreiging van verzoeker was vooral verbaal en het fysieke verzet bij zijn overbrenging was erg beperkt. Volgens de commissie had kunnen worden volstaan met minder geweld en meer overleg en overreding, waardoor deze (treurige) gang van zaken had kunnen worden voorkomen.

De politiechef stelde dat de geweldsrapportage ter beoordeling was voorgelegd aan de districtschef, die van mening was dat het toegepaste geweld proportioneel was. Op basis daarvan heeft de politiechef besloten het advies van de klachtencommissie niet over te nemen en de klacht ongegrond te verklaren. De politiechef was van mening dat de betrokken politieambtenaren door het toepassen van geweld niet onbehoorlijk hebben gehandeld.

Verzoeker was het met het oordeel niet eens en wendde zich tot de Nationale ombudsman. De ombudsman stelde een onderzoek in naar de klacht.

Klacht

Verzoeker diende op 26 september 2013 door een psychiater te worden beoordeeld in het kader van een eventuele inbewaringstelling. In dat kader klaagt verzoeker erover dat

ambtenaren van de politie-eenheid Noord-Nederland hem hebben geboeid en disproportioneel geweld hebben gebruikt om hem mee te nemen naar het politiebureau, waar de beoordeling door de psychiater plaatsvond.

Bevindingen

Lezing verzoeker

Verzoekers advocaat heeft gesteld dat verzoeker behoorlijk overstuurd werd toen de politie bij zijn woning kwam. Verzoeker is door vijf politieambtenaren naar de grond gewerkt en met fors geweld meegenomen naar het politiebureau. Hoewel zijn linkerarm minder mobiel is door een herseninfarct, hebben de politieambtenaren zijn handen met kracht op zijn rug gebonden. De medewerkster van de ggz-instelling was ontdaan door de situatie. Verzoekers partner heeft geprobeerd op de politieambtenaren in te praten, maar dit had geen effect. Door het harde optreden van de politie kan verzoeker zijn arm niet goed gebruiken, waardoor hij niet meer kan autorijden.

Verzoeker en zijn partner hebben tegenover medewerkers van de Nationale ombudsman verklaard dat verzoeker radeloos was vanwege een openstaande vordering. Zijn partner had mevrouw P. van de ggz-instelling gebeld omdat zij zich zorgen maakte over verzoeker. Mevrouw P. kwam en ze hebben gepraat. Verzoeker werd op enig moment heel boos en heeft in zijn wanhoop gezegd dat wanneer er weer een deurwaarder aan de deur zou komen, deze gestrekt naar buiten zou gaan. Verzoeker heeft verklaard dat hij koperen hulzen in de vensterbank had staan en dat er een oud wapen aan de muur hing, dat onklaar is gemaakt. Ook had hij nog twee luchtbuksen. Hij heeft ontkend dat hij in zijn boze bui heeft gezegd dat hij wapens en munitie in huis had. Mevrouw P. vertelde dat er 's middags een psychiater zou komen voor een beoordeling. Mevrouw P. kwam 's middags terug. Zij stond in de hal en de politie stootte haar voorbij. Mevrouw P. ging naar de keuken. De politie deed meteen het woord. Een mannelijke politieambtenaar kwam naast verzoeker zitten en hij wilde rustig met verzoeker praten. De andere politieambtenaren stonden er allemaal omheen. Verzoeker bleef rustig in de stoel zitten en zei dat hij niet mee ging naar het politiebureau. De vrouwelijke politieambtenaar bleef herhalen dat verzoeker mee moest naar het bureau. Verzoeker wilde niet mee want dat was de afspraak niet. Op enig moment pakte de politieambtenaren verzoeker beet. Verzoeker heeft ontkend dat hij voor het geweldgebruik is gewaarschuwd. Volgens verzoeker grepen de politieambtenaren hem bij de armen en gooiden ze hem op de grond. Hij kreeg een knie in zijn nek. Hij moest zijn armen naar zijn rug brengen. Verzoeker heeft ontkend dat hij zich heeft verzet. Door het herseninfarct is zijn arm verlamd geraakt, en de arm voelt stram aan. Verzoekers partner heeft steeds geroepen dat hij zijn armen niet naar zijn rug kon brengen vanwege zijn handicap. Later, toen ze weglieden, hebben de politieambtenaren nog een extra paar handboeien gebruikt. Op weg naar de auto werd verzoeker gezegd dat hij harder moest lopen. De vrouwelijke politieambtenaar gaf hem nog een paar stompjes in de rug. Eenmaal in de cel, lag verzoeker op de grond en vroeg hij om zijn medicijnen. Nadat hij buiten bewustzijn is geraakt, is er een ambulance gebeld. Verzoeker voelt zich als grof vuil behandeld. De

psychiater kwam tegen een uur of negen naar het ziekenhuis. Hij heeft met verzoeker gepraat en vroeg aan verzoekers partner of zij het aan durfde om verzoeker mee te nemen. Dat durfde zij zeker.

Er was een afspraak dat de psychiater om half drie bij verzoeker thuis zou komen. Wanneer mevrouw P. van te voren had gezegd dat verzoeker naar het bureau moest komen om beoordeeld te worden, dan was hij ook niet gegaan. Het hele incident zit verzoeker erg hoog. Hij wordt 's nachts wakker met het beeld dat de politie boven op hem zit. Het hele incident heeft zo'n indruk gemaakt, ook op verzoekers partner. Verzoekers gezondheid is achteruit gegaan sinds het incident. Na het incident heeft verzoeker nog een hele tijd bij de fysiotherapeut gelopen vanwege zijn schouder. Volgens verzoeker komt het nooit meer goed.

Lezing mevrouw P. (medewerkster GGZ)

Mevrouw P., sociaal psychiatrisch verpleegkundige bij een ggz-instelling, heeft tegenover medewerkers van de Nationale ombudsman samengevat het volgende verklaard. Verzoeker was een patiënt van haar die zij ongeveer een jaar kende. Zij was op 25 en 26 september 2013 bij verzoeker thuis en vond zijn situatie zorgwekkend. Hij dreigde medewerkers van zijn zorgverzekeraar dood te schieten vanwege een openstaande vordering en had hierbij aangegeven dat hij wapens had. Mevrouw P. overlegde met de behandelend psychiater en zij kwamen tot de conclusie dat verzoeker gezien moest worden door een onafhankelijke psychiater, waarbij hij meteen kon worden beoordeeld voor een inbewaringstelling. Mevrouw P. vertelde verzoeker tijdens haar bezoek dat er 's middags een psychiater zou komen. Vanwege de bedreiging die verzoeker had geuit wilden mevrouw P. en de psychiater dat er politie aanwezig zou zijn wanneer verzoeker werd beoordeeld. De politie liet weten zo'n gevaarlijke situatie niet te willen met een mogelijk schietende persoon in een complex met oudere mensen en wilde dat de beoordeling op het politiebureau plaatsvond. Toen mevrouw P. verzoeker 's middags bezocht, heeft zij hem verteld dat hij op het politiebureau zou worden beoordeeld. Verzoeker was erg boos op haar en begon te schelden en te schreeuwen. Toen kwam de politie vrij vlot binnen. Verzoeker dreigde de mensen van zijn zorgverzekeraar en zichzelf iets aan te doen. Mevrouw P. achtte verzoeker er toe in staat dat hij zou opstaan en een wapen zou pakken. De politie nam het van mevrouw P. over. Zij weet niet goed hoe het gesprek met verzoeker is gegaan, omdat zij met verzoekers partner in gesprek was. Mevrouw P. wist wel dat niet iedereen zich met verzoeker bemoeide. Twee politieambtenaren zaten op hun hurken bij verzoeker. Anderen waren wapens aan het zoeken. De politie probeerde contact met verzoeker te krijgen en hem te overreden, maar verzoeker was niet bereikbaar. Volgens mevrouw P. heeft de politie haar best gedaan. De politieambtenaren namen best veel tijd voor hem om tot hem door te dringen. Mevrouw P. heeft niet echt geweld gezien. Zij heeft gezien dat de politie probeerde hem omhoog te krijgen van de bank. Verzoeker wilde niet opstaan en werkte tegen. Daarna zag zij hem op de grond zitten. Ook eenmaal op de grond werkte hij niet mee. Hij leek niet gericht uit te halen, maar wilde gewoon niet mee. De politie heeft geprobeerd verzoeker uit vrije wil mee te krijgen naar het politiebureau en toen dat niet lukte, moest zij doorpakken. De politie had in haar ogen geen andere keuze. De politie had moeilijk

weg kunnen gaan. Mevrouw P. had verzoeker niet alleen in zijn flat achter durven laten. Verzoeker is een oudere, vrij grote man, maar wel met fysieke beperkingen. Mevrouw P. had de politie niets verteld over verzoekers arm.

Lezing politieambtenaren

De betrokken politieambtenaren V.,W.,B. en K. hebben tegenover medewerkers van de Nationale ombudsman samengevat het volgende verklaard:

Politieambtenaar W., die die dag chef van dienst was, had telefonisch contact met mevrouw P. Zij vertelde hem over verzoeker die in een beoordelingstraject zat, die bedreigingen had geuit en dat er was gesproken over vuurwapengebruik. W. hoorde dat verzoeker een verlof heeft gehad voor jachtwapens en heeft navraag gedaan. Hij meende zich te herinneren dat verzoeker een overtreding had begaan omdat een wapen dat hij voorhanden had, niet voldeed aan de WWM (Wet Wapens en Munitie). Dat verzoeker op het politiebureau zou worden beoordeeld, is ingegeven door de dreiging met wapens. Op het bureau heeft de politie de situatie onder controle. Aan de hand van het verhaal van mevrouw P. ging W. er vanuit dat de beoordeling door de psychiater wel tot een IBS zou leiden.

Bij verzoekers woning hebben de politieambtenaren afgesproken dat ze niet naar binnen zouden gaan. Mevrouw P. zou naar binnen gaan en als het zou escaleren, zou de politie volgen. De politieambtenaren hebben verklaard dat zij uit het zicht van de woning stonden. Mevrouw P. ging verzoekers woning in en al snel werd de stemming grimmiger. De politieambtenaren konden mevrouw P. niet meer horen en gingen ook naar binnen. Vooraf hadden ze afgesproken dat ze laag zouden insteken. De politieambtenaren K. en H. zouden het gesprek met verzoeker voeren en dat is ook zo gegaan. Toen zij binnenkwamen zat verzoeker in zijn stoel bij het raam. Mevrouw P. was opzij gestapt en uit het zicht. De politieambtenaren hebben verklaard dat zij verzoeker rustig hebben uitgelegd wat er stond te gebeuren. Dat hebben zij herhaald. Verzoeker gaf aan dat hij niet mee wilde. In dat gesprek heeft hij niet aangegeven wat zijn beperkingen zijn. Nadat de politieambtenaren zo'n vijf tot tien minuten tegen verzoeker hadden gesproken, hebben zij op enig moment naar elkaar geknikt dat ze moesten doorpakken. De politieambtenaren V. en B. hebben verzoeker uit zijn stoel gehaald. Daarvoor is hij meerdere malen gewaarschuwd dat wanneer hij niet zou meewerken, er geweld zou worden gebruikt. De politieambtenaren zijn ervan overtuigd dat verzoeker die waarschuwingen wel heeft gehoord. Politieambtenaar V. heeft aangegeven dat in de woonkamer een klein geweer bij de deur hing en er een jachtgeweer in de hoek stond, waarop ze gespits waren. Verder heeft politieambtenaar V. verklaard dat er geen dreiging van verzoeker uit ging, maar dat hij met alles aangaf dat hij niet mee wilde gaan. Het was de politieambtenaren niet opgevallen dat verzoeker ietsel aan zijn arm heeft. Politieambtenaar B. heeft verklaard dat ze verzoeker hebben vastgepakt met de bedoeling dat hij zou meelopen. Hij kreeg een zetje om hem ertoe te bewegen dat hij zou meegaan. Toen ze hem beetpakten, verzette verzoeker zich meteen. Zijn hele lichaam was aan het tegenwerken en verzoeker wilde weer in de stoel gaan zitten. Ze probeerden hem vanuit de stoel onder controle te brengen en hem te boeien, maar dat is niet gelukt.

Politieambtenaar K. heeft aangegeven dat verzoeker niet naar de grond is gewerkt zoals dat bij een standaardprocedure gebeurt. Ze hebben hem geen pootje gehaakt en voorover gebracht. Het was niet de bedoeling verzoeker naar de grond te brengen, aldus politieambtenaar B. De politieambtenaren weten niet meer of zij verzoeker naar de grond hebben gebracht of dat hij zelf naar de grond ging door de worsteling. De val naar de grond brak verzoekers weerstand niet. Dat is ook de reden geweest om hem te boeien, wat aanvankelijk niet de bedoeling was. Tijdens de worsteling heeft de politie continu gecommuniceerd met verzoeker en hebben ze hem verteld wat ze van hem verwachtte. De politieambtenaren weten niet meer waarom zij twee paar handboeien hebben gebruikt. Hiermee wordt iemand meer ruimte gegeven. Onderweg naar de auto wilde verzoeker steeds gaan zitten en zich laten vallen. Politieambtenaar K. heeft stellig ontkend dat zij verzoeker een paar stompen in de rug zou hebben gegeven omdat hij niet doorliep.

Lezing politiechef

De politiechef heeft gesteld dat hij de klacht over het geweldgebruik na bestudering van de geweldsrapportage ongegrond heeft verklaard. De tegenover medewerkers van de Nationale ombudsman afgelegde verklaringen hadden geen nieuwe informatie opgeleverd en gaven de politiechef geen aanleiding zijn eerdere beslissing te herzien. De informatie die mevrouw P. verstrekke heeft invloed gehad op het optreden van de politieambtenaren. Er is door hen een afgewogen keuze gemaakt in hun optreden. Dat uiteindelijk geweld moest worden toegepast was een reactie op het verzet van verzoeker, aldus de politiechef.

Mutatiedocument van politie

In een mutatie staat vermeld dat de politie op verzoek van de GGZ-instelling naar verzoekers woning is gegaan. In samenspraak met mevrouw P. was besloten dat zij verzoeker zou aanspreken en dat de betrokken politieambtenaren buiten de woning zouden blijven staan. Verzoeker reageerde meteen fel, waarna de politieambtenaren naar binnen gingen. Meerdere malen is verzoeker uitleg gegeven over de situatie en is hij gevraagd mee te gaan naar het politiebureau, maar verzoeker gaf meerdere malen aan dat hij beslist niet mee zou gaan. Verzoeker zei tevens dat hij zichzelf iets wilde aandoen en dat er erge dingen met hem zouden gebeuren. Nadat verzoeker nogmaals is gevraagd om mee te gaan en is gewaarschuwd voor het toepassen van geweld, hebben de politieambtenaren verzoeker bij zijn armen gepakt en uit de stoel gehaald. Zij voelden dat verzoeker zich verzette. Verzoeker schreeuwde dat hij niet mee wilde gaan. Vervolgens is besloten om verzoeker te boeien en is hij met gepaste dwang meegenomen naar het politiebureau. Nadat verzoeker geboeid was, begon hij te schreeuwen dat hij pijn had en begon helemaal te trillen. Verzoeker had een wond aan zijn pols en gezicht (bebloed). Omdat verzoeker in het verleden een hersenbloeding heeft gehad en bekend is met epilepsie heeft de politie na aankomst op het politiebureau een ambulance laten komen. Verder staat in de mutatie vermeld dat in de woonkamer nog een aantal wapens werden aangetroffen, waarvan later bleek dat deze onklaar waren gemaakt.

Meldingsformulier geweldsaanwending

Om verzoeker over te brengen naar het politiebureau hebben vier politieambtenaren verzoeker gezamenlijk onder controle hebben gebracht door hem bij zijn armen vast te pakken. Omdat verzoeker fysiek weerstand bood en zei dat hij echt niet mee zou gaan, zijn handboeien aangelegd. Hierbij is door het verzet van verzoeker een verwonding ontstaan aan zijn polsen. Tijdens het verzet is verzoeker op zijn buik gedraaid waarbij zijn bril op de grond is gekomen en zijn neus is verwond.

Convenant Politie-GGZ

In 2011 is er een convenant gesloten tussen de politie en de GGZ met betrekking tot de samenwerking bij opvang, begeleiding en behandeling van mensen met psychische en/of verslavingsproblematiek die overtredingen begaan, overlast geven of hulpverlening nodig blijken te hebben. Een van de uitgangspunten van dit convenant is dat verwarde personen die de openbare orde verstoren, die een gevaar zijn voor zichzelf of voor anderen en van wie men het vermoeden heeft dat zij een geestesstoornis hebben, niet in een politiecel worden geplaatst wanneer er geen strafbaar feit is gepleegd (zie Achtergrond, onder 1).

Reacties op het verslag van bevindingen

Reactie verzoeker

Verzoeker reageerde op het verslag van bevindingen. Hij was het niet eens met de uitspraken van de politie en mevrouw P. van de GGZ. Mevrouw P. kende verzoeker onvoldoende, heeft haar werk niet goed gedaan en de politie onvolledig ingelicht. Mede daardoor heeft de politie verkeerd en te hard opgetreden. Verzoeker heeft zich bij zijn aanhouding niet verzet, maar door zijn epilepsie raakte hij helemaal verstijfd doordat zijn spieren verkrampden. Het lijkt dan alsof hij zich verzet. Vanwege zijn handicap kostte het hem ook meer tijd om te beseffen wat er allemaal gebeurde.

Reactie politiechef

De politiechef liet nog weten dat verzoeker ook als verdachte van bedreiging had kunnen worden aangemerkt en dat de politie verzoeker daarvoor in zijn woning had kunnen aanhouden (ook nog op het moment dat de politie in de woning stond en wapens aantrof). De hulpofficier van justitie heeft daar vanwege de geestestoestand van verzoeker echter niet voor gekozen. Gelet op de informatie van mevrouw P. en de informatie uit de politiesystemen heeft de hulpofficier een legitieme afweging gemaakt, door de beoordeling van verzoeker niet thuis, maar op het politiebureau te laten plaatsvinden.

Beoordeling

I Ten aanzien van de overbrenging naar het politiebureau

1. Het evenredigheidsvereiste houdt in dat de overheid een middel kiest om haar doel te bereiken dat niet onnodig ingrijpt in het leven van de burger en dat in evenredige verhouding staat tot dat doel. Dit betekent dat wanneer een burger door een psychiater moet worden beoordeeld in het kader van een eventuele inbewaringstelling (een gedwongen opname in een psychiatrische instelling) deze beoordeling slechts dan op het politiebureau dient plaats te vinden indien andere mogelijkheden uit het oogpunt van veiligheid een te groot risico met zich meebrengen.

2. De Nationale ombudsman acht het aannemelijk dat verzoeker moest worden beoordeeld. Hij had doodsb bedreigingen geuit en zou hebben aangegeven zichzelf iets aan te doen, hij zou hebben aangegeven over wapens te beschikken en zowel de sociaal psychiatrisch verpleegkundige als de behandelend psychiater hadden de inschatting gemaakt dat hij gezien moest worden door een psychiater die hem zou beoordelen voor een inbewaringstelling.

3. Ten aanzien van de overbrenging naar het politiebureau overweegt de ombudsman als volgt. In dit geval is de politie opgetreden in het kader van artikel 3 Politiewet: het is de taak van de politie om de rechtsorde te handhaven en om hulp te verlenen aan hen die deze behoeven (zie Achtergrond, onder 2.1). Er was dus geen sprake van strafrechtelijke handhaving van de openbare orde. De juridische basis voor het overbrengen van een persoon in het kader van hulpverlening moet worden gevonden in artikel 25 van de Ambtsinstructie (zie Achtergrond, onder 2.2). Dat artikel bepaalt echter dat de politie een persoon die een gevaar voor zichzelf of voor anderen vormt in afwachting van hulpverlening kan onderbrengen op het politiebureau wanneer dit nodig is voor de bescherming van de betreffende persoon én wanneer deze daarmee instemt. Van instemming was in dit geval geen sprake; verzoeker wilde immers niet mee naar het bureau. Bovendien ziet dit artikel op de verwijdering van openbare plaatsen, en verzoeker is uit zijn woning meegenomen. Artikel 25 Ambtsinstructie is dus niet van toepassing op een situatie als deze. Een andere bepaling is er evenmin, waardoor er feitelijk een juridische basis ontbreekt voor het overbrengen van iemand die een gevaar voor zichzelf of voor anderen vormt en niet vrijwillig meegaat naar het politiebureau. Het ontbreken van een juridische basis betekent naar het oordeel van de Nationale ombudsman niet zonder meer dat het overbrengen naar het politiebureau niet behoorlijk is. Zoals de ombudsman in eerdere rapporten (2012/089 en 2014/048) over vergelijkbare zaken heeft overwogen gaat het erom of de politie een zorgvuldige en gewetensvolle afweging heeft gemaakt. De Nationale ombudsman merkt op dat bij de vorming van dit oordeel mede een rol heeft gespeeld dat de wetgever het voornemen heeft om - naar aanleiding van eerdere incidenten - voor dit soort situaties, waarin sprake is van een verward persoon, die ook verdacht wordt van het plegen van een strafbaar feit, in een wettelijke basis te voorzien (zie Achtergrond, onder 3).

4. De politie heeft aan de hand van de bevindingen van sociaal psychiatrisch verpleegkundige P. een inschatting gemaakt van de situatie. De Nationale ombudsman kan zich voorstellen dat de politie het risico te groot achtte om verzoeker in zijn woning door een psychiater te laten beoordelen vanwege de door hem geuite bedreiging, het feit dat verzoeker had aangegeven zichzelf iets aan te doen, de aanwezigheid van wapens (waarvan op dat moment nog niet duidelijk was dat deze onklaar waren gemaakt) en het feit dat verzoeker in een complex met oudere mensen woonde. De politie kon aannemen dat verzoeker een gevaar was voor zichzelf en zijn omgeving. Hoewel de Nationale ombudsman zich kan voorstellen dat de overbrenging naar het politiebureau een enorme impact op verzoeker heeft gehad, oordeelt hij dat de politie in de gegeven omstandigheden een zorgvuldige en gewetensvolle belangenafweging heeft gemaakt en tot deze beslissing kon komen. Van belang hierbij is dat verzoeker bedreigingen zou hebben geuit en - hoewel hij niet als verdachte was aangemerkt - er sprake was van een strafbaar feit. In lijn met het door de politie en de GGZ gesloten convenant was er reden om verzoeker op het politiebureau onder te brengen en de beoordeling daar te laten plaatsvinden. Het feit dat de psychiater later heeft geoordeeld dat er geen indicatie was voor een inbewaringstelling, doet hieraan niet af. De politie heeft het evenredigheidsvereiste niet geschonden.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

II Ten aanzien van het gebruik van handboeien

5. Het is een vereiste van behoorlijk overheidsoptreden dat grondrechten van burgers worden gerespecteerd. Het recht op onaantastbaarheid van het lichaam is een grondrecht dat door de Grondwet en internationale verdragen wordt beschermd (zie Achtergrond, onder 4). Het gebruik van handboeien betekent een inbreuk op dit grondrecht.

6. In artikel 7 van de Politiewet en artikel 22 van de Ambtsinstructie is bepaald dat een politieambtenaar een aangehouden verdachte ten behoeve van het vervoer handboeien kan aanleggen. Dit is slechts mogelijk als dit noodzakelijk is vanwege vluchtgevaar of gevaar voor de veiligheid van de verdachte, van de betrokken ambtenaar of van derden (zie Achtergrond, onder 5). De politieambtenaar moet dan van geval tot geval de afweging maken of de aanwezigheid van veiligheidsrisico's het aanbrengen van handboeien naar redelijk inzicht rechtvaardigt en moet daarbij rekening houden met het gevaar op ontvluchting of het gevaar voor de veiligheid of het leven van de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, van de ambtenaar of van derden. Aangezien verzoeker geen aangehouden verdachte was, ontbrak de wettelijke basis niet alleen voor de overbrenging naar het politiebureau maar ook voor het gebruik van handboeien.

7. Het gebruik van handboeien, waarbij een inbreuk wordt gemaakt op het recht op onaantastbaarheid van het menselijk lichaam, zonder dat sprake is van een toereikende wettelijke grondslag, is alleen te rechtvaardigen in een noodsituatie zoals die zich kan voordoen als gevolg van een conflict van rechtsplechten. Het gaat bij een dergelijk conflict

enerzijds om de plicht van de politie om de door de wet beschermde rechten en vrijheden van de burger te respecteren en anderzijds om plichten die kunnen voortvloeien uit de taak van de politie om hulp te verlenen aan hen die deze behoeven. Voorts doet een noodtoestand zich pas voor indien het beoogde doel de maatregel noodzakelijk maakt en het doel niet (ook) op een andere wijze kan worden bereikt.

8. Uit het onderzoek is voldoende gebleken dat de politie verzoekers woning binnen is gegaan en op rustige wijze het gesprek met verzoeker is aangegaan. In ieder geval één politieambtenaar kwam naast verzoeker zitten om met hem te spreken. Zoals verzoeker zelf heeft verklaard: hij wilde niet met de politie mee. De Nationale ombudsman is het met de klachtencommissie eens dat deze treurige gang van zaken niet wenselijk is. Daarentegen dienden de politieambtenaren door te pakken nadat zij zo'n vijf tot tien minuten hadden geprobeerd om verzoeker zover te krijgen dat hij vrijwillig zou meegaan en nadat hij was gewaarschuwd voor het gebruik van geweld. Hij moest immers mee naar het politiebureau om daar te worden beoordeeld door een psychiater. Naar het oordeel van de ombudsman valt niet in te zien op welke wijze de politieambtenaren verzoeker ervan hadden kunnen overtuigen dat hij vrijwillig zou meegaan. Zij hebben voldoende tijd genomen om verzoeker uit te leggen wat er te gebeuren stond en gewaarschuwd voor het gebruik van geweld wanneer hij niet zou meewerken.

9. De Nationale ombudsman is van oordeel dat in deze zaak sprake was van een noodtoestand, aangezien de overbrenging naar het politiebureau niet op een andere wijze kon worden bereikt. Nadat was gebleken dat verzoeker er niet toe te bewegen was om hem op vrijwillige basis mee te krijgen naar het politiebureau en verzoeker fysiek weerstand bood toen de politieambtenaren hem bij zijn armen vastpakten om hem mee te nemen, is besloten hem handboeien aan te leggen. Naar het oordeel van de ombudsman was dit de enige mogelijkheid om verzoekers verzet te breken, hem onder controle te krijgen en hem mee te nemen naar het politiebureau. Het boeien van verzoeker was daarmee redelijk en noodzakelijk. Dat verzoeker lichamelijke beperkingen heeft als gevolg van een eerder herseninfarct was de politieambtenaren op het moment van het aanleggen van de handboeien niet bekend. Toen verzoekers partner riep dat verzoeker zijn armen niet naar zijn rug kon brengen waren zij al met verzoeker in een worsteling geraakt. Later zijn twee paar handboeien aan elkaar vast gemaakt, waardoor verzoeker meer ruimte had om zijn handen op zijn rug te houden. Het recht op onaantastbaarheid van het lichaam is voldoende gerespecteerd.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

III Ten aanzien van het geweldgebruik

10. Ook deze klacht toetst de ombudsman aan het vereiste dat grondrechten van burgers worden gerespecteerd. Het gebruik van geweld tegen personen betekent een inbreuk op het recht op onaantastbaarheid van het lichaam.

11. Een politieambtenaar die in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening is, is bevoegd geweld te gebruiken wanneer dit noodzakelijk is en een minder ingrijpend middel niet voor handen is (zie Achtergrond, onder 5). Nu er geen wettelijke basis was voor het overbrengen van verzoeker naar het politiebureau handelden de politieambtenaren niet in de rechtmatige uitoefening van hun bediening. Zoals onder II is gesteld is een inbreuk op het recht op onaantastbaarheid van het menselijk lichaam - waarvan sprake is bij het gebruik van geweld - zonder dat sprake is van een toereikende wettelijke grondslag, alleen te rechtvaardigen in een noodsituatie.

12. Dat verzoeker uiteindelijk naar de grond is gebracht, was volgens de verklaringen van de politieambtenaren niet de bedoeling. Het lukte de politieambtenaren niet om verzoeker met zachte drang uit zijn stoel te krijgen om hem mee te nemen naar het dienstvoertuig en hij bood weerstand bij het aanleggen van handboeien. Hoe verzoeker precies op de grond terecht is gekomen, is niet vast komen te staan. Wel is duidelijk geworden dat het niet is gelukt om verzoeker vanuit de stoel de handboeien aan te leggen. Nu de ombudsman heeft geoordeeld dat de politieambtenaren niet anders konden dan verzoeker de handboeien aan te leggen, dienden de politieambtenaren ook op dit punt door te pakken. Dat daarbij geweld moest worden gebruikt, acht de ombudsman betreuenswaardig maar noodzakelijk. De ombudsman concludeert dan ook dat ook in dit geval sprake was van een noodtoestand waarbij het gebruik van geweld gerechtvaardigd was. De politie heeft niet in strijd met het recht op onaantastbaarheid van het lichaam gehandeld.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van de politie-eenheid Noord-Nederland, die wordt aangemerkt als een gedraging van de politiechef van de eenheid Noord-Nederland, is niet gegrond.

De Nationale ombudsman,

Reinier van Zutphen

Achtergrond

1. Convenant Politie-GGZ d.d. 21 december 2011

"...Ten grondslag aan de herijking van het convenant ligt de ervaring opgedaan in de afgelopen acht jaar. In deze periode heeft voortschrijdend inzicht bij beide convenantpartijen geleid tot de erkenning dat:

(...)

- verwarde personen die de openbare orde verstoren, die een gevaar zijn voor zichzelf of voor anderen en van wie men het vermoeden heeft dat zij een geestesstoornis hebben, niet in een politiecel geplaatst worden wanneer er geen strafbaar feit is gepleegd. Situaties waarin het ordeverstorend gedrag voortduurt en niet is uitgemaakt in hoeverre het gedrag voortkomt uit een geestesstoornis worden als strafbaar feit aangemerkt.

- verwarde personen die een strafbaar feit hebben gepleegd naar oordeel van de officier van justitie of de hulpofficier kunnen worden ingesloten. Zowel politie als GGZ realiseren zich dat een cel per definitie geen geschikte plek is voor een verward persoon en de duur van de insluiting in een cel dient dan ook tot een minimum te worden beperkt.

(...)

- er bij politie dringend behoefte bestaat aan een wettelijke titel die het mogelijk maakt om dwingend op te treden in de fase voorafgaand aan de eventuele inbewaringstelling (IBS) op grond van de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Bopz). In het Wetsvoorstel verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvvgz) wordt, naar verwachting, aan deze behoefte tegemoet komen. (...)"

2.1 Artikel 3 Politiewet 2012

"De politie heeft tot taak in ondergeschiktheid aan het bevoegd gezag en in overeenstemming met de geldende rechtsregels te zorgen voor de daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde en het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven."

2.2 Artikel 25 Ambtsinstructie voor de politie (...)

1. De ambtenaar draagt er zoveel mogelijk zorg voor dat personen die door drankgebruik, dan wel door andere oorzaken, onmiddellijk gevaarlijk zijn, hetzij voor de openbare orde, veiligheid, of gezondheid, hetzij voor zichzelf, op de meest geschikte wijze van openbare plaatsen als bedoeld in artikel 1 van de Wet openbare manifestaties, worden verwijderd. Onder openbare plaatsen worden mede verstaan vervoermiddelen die zich bevinden op deze plaatsen, een en ander voor zover niet gebezigd als woning.

2. De ambtenaar draagt personen als bedoeld in het eerste lid over aan het eigen zorgkader, voor zover de omstandigheden zulks toelaten. Zij kunnen bij het ontbreken van opvangmogelijkheden elders, bij wijze van hulpverlening, op het politie- of brigadebureau worden ondergebracht, indien dit nodig is voor hun bescherming en dit niet tegen hun wil geschiedt.

3. Voor personen als bedoeld in het eerste lid, van wie bekend is dat zij geestelijk gestoord zijn of die geestelijk gestoord lijken, waarschuwt de ambtenaar de arts, nadat zo mogelijk getracht is contact te zoeken met de eigen huisarts.

3. Artikel 7:4 lid 6 Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (wetsvoorstel, bron: Tweede Kamer, vergaderjaar 2013–2014, 32 399, nr. 10)

"Het onderbrengen van betrokkene bij de politie of de Koninklijke marechaussee vindt uitsluitend plaats indien betrokkene wordt verdacht van het plegen van een strafbaar feit."

4.1 Artikel 11 Grondwet

"Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam."

4.2 Artikel 8 Europees verdrag voor de rechten van de mens (EVRM)

"1. Een ieder heeft recht op respect voor zijn privéleven, van zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie.

2. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen."

5. Artikel 7, eerste lid, Politiewet 2012

"De ambtenaar van politie die is aangesteld voor de uitvoering van de politietaak, is bevoegd in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening geweld of vrijheidsbeperkende middelen te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik hiervan verbonden gevaren, rechtvaardigt en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt. Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf."